

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 7

Tilleggsspørsmål nr.

Emne: Skav

Oppskr. av: Jous. A. Stravick

(adresse): Eksingedalen

Fylke:

Herad:

Bygdelag:

Gard:

G.nr. 90

Br.nr. 1

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *kykje etter eigi røynsle.*

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

hen og eller gamle folk, som no er burlfarne

SVAR

Samnamn for dei ymse slags for utanom høget, vor
 hjelpfor, attåfor og bjerg. Under bjerg vor jannast
 mytta vår høget var lite inn våren, og dei laut skava,
 beita og tauka grov, mose og kammeblom som mykje, at
 det var tyngdi av fjor. "Eg vil etter bjerg," "eg vil
 stad bjerga," var sagt. "Det vert bjerg å lita på,
 høget er slutt på." Når dei skov inn vetterne vor
 og sagt: "Eg luf hauda bjerg attåt."

Skavet var kalla markafor, men motki- beiti
 av skavskogene, alu, ræin, selja, hegg, orp og vier,
 var jannst nemd for markafor. Beiti av Vierne var
 heldi betre enn bjørkebeiti, men ikkje so god som
 mark. Beiti var det einaste av Vierne som var noko
 gagn i.

Skava, notid skjov, "tū set og skjov, eg skjov, eg hev
 skave, eg set og skov, eg vil skava." "Dei skove
 alle på hūset" - i ei fol høylysse.

Skav hev vore mykje mytta til krøterfor her i laggdi, det
 kalla for skav. Frå gamalt var det eit regulert høyse
 for som var mytta alle år. Not våren, i hard høylysse,
 var det vert det å lita på, var det bjerg. Det høim eik-
 best avdi, at skavet var det som laut berja beiti
 fram.

Herse treslag var nytt til skav: Alm, Rain, selja, osp,
hegg; herjæuden av bjørk var losta navori av, og so
skaven ilag med. Best var det og ha blanding
av tre når dei skov, beiti åt skavel betri di.
Kind og Ask er ikkje her. Alm og Rain var beste
skavel. Oldes skov dei aldri. Gamall belja og osp,
laist ræbbast for ein skov. Ræbba var å "skava"
korpset av, med ein bandakniv, so ein kom
inn på skavel, intje noko beiti kinde eta
ræbbet eller korpset.

Ordet skav var ikkje nytta inn eitt sers treslag,
det er vit inn. Skavkjapp var den uskarne kjappen,
når kjappen var skaven heitte det, skjævel, skjvelor,
skjvelingas; eitt fang skavkjappa, eitt fang skjvela.
Skjvel heitte kjappen som var skaven kwa treslag her
var av. Kan her nemna, at ei brekke ihi morki, der
vaks mykje skavskog, og der dei tok mork og skov
inn varen, i høy løysne. Heide enno: Skjvelbrekke.
Eg minner der lag skjveltingas og rotne.

Hyenno godt rimet inn kwa treslag som var best
til skav. Det var sagt so: "Almen gjæ, Rauden
foi, selja soelle, vieren velle, hegg gjev mery
i legg."

Heile luskapen fekk skav. Lari og Geir fekk emaska
vel; d. e. skavel av skjvelane. Herken skulde ha
ospeskavel, var gamalt; det andre skavel åt ikkje
herken. Kyrna skulde ha skavel av lusejæuden og
gardskairen og av store kubbas, det var nemt for
skovskav. Kan og mork var beste brukt med beiti
stad inne. Skavel fekk dei helst samme med høget.
Når luskapen eller ludeia viska, so viska ho alltid
skav inn i vordlane. Mork og beiti var gjere sers.

Dei rekna ikkje rett på, at dei fekk mein mykje
når dei gav skav. Men godt tranneskav, d. e. skav.

2
av gamle ræim, som stod upp mot fjellet, og skav
av gamle selja, elde, ræidselja, det skavet var
ræidleta i borken, det skavet sette fin, guldâm
på kjonen, og gav fint, gult Emor. Ein manne kom
inn til ei kona, ho stod rett og tok smørret or teidna.
"Ja, du seita he godt ræimerkav, du er eg," sa hane.
Åmerkavet var hude for å fôda godt, og so gav det beidi
so stett og blankt "hâr-rotje". At skav gav beisk Emor
på mjôlki veit eg ikkje tinn.

3
Dei drog oppa til skogs eins Orund og heuta skav. Men
nâr dei vedn høgde dei det skavet dei fann, og som var
høveleg å taka. Skav vokr ikkje likegott smokade.

Det var sagt å fôra i skavskog, elde i morkaskog
Viden var kalla skavved, dei store kulebær var kalla
skavkulebær, skavne kallaet dei skjævelskulebær.

Ordet marka, elde smorka, var brukt tinn vâren nâr
dei heuta heim morkabygga og skov i marki. Heuta
lâuv heitte, å lâuva, heuta dei mose på fjellet var
dei "heilfjell på mosing", elde "å å mosa".

Dei heuta skav reinhântes, etter beidi var innsette,
og tinn uttven. Det var ikkje hude for verre arbeid
enn omnost skogarbeid. Fôra til skogs fôrhand og
heuta skav, t. d. langfredag, veit eg ikkje tinn.

Dei hult seg jâmt i kjellaren med skavingi, elde og i
florsskole. Kaldaste veltven og tinn kveldesstorne
sat dei i stova. Fôrskavet skov dei hult tinn døyen,
og i kjellaren. Um vârdøyane, i april og mai sat dei
ute og skov, tinn det var upphalstvær.

Til å skava med brukka dei skavjâ, laga særskilt til
skaving. Denne ljàen var brukka til smâskavet og
herjedene, ja til å skava kulebær og nâr dei ikkje var
allfor store. Store kulebær laut skavast med ein halvsliden
bandakniv. Ein beid bandakniv var god til og
rabba med, men var mest iråd å få høveleg tinn og

mjuka skaublotter med. Det kunde nok, ja ofla og, at dei bruka ein halvsteken langljå til å skava med, men det var helst vår fleire på hussel skov på eingong. Ein skavljå, arbeid varskild til skaving, skuede di ha på kross hieb. Skavljåen var arbeid med kongor på bae endar, so dei kunde ha skaff på bae endane. Kraft på bae endor var brukt når dei skov herjåved og kubbbar. I skadur for skaff på eine enden var og brukt ei tyffila ein sine enden når dei skov herjåved. Forskildt arbeid skavljå var gjøvalde og best til skavingi.

Når dei skov småskav i stova, satt dei ein granu stokk attåt sine sengfoten, lagde eine enden av skavljåen attåt denne stokken, held skavljåen i skaffe med høgre handi, og drag skavtjippene med venstre handi. Hørde det ikkje å bruka sengfoten soleis, sette dei ein skaur, kjukk som ein herjastaur, frå galant og oppunder beken. Det kunde var likeval å hava ein sett skaubenk. Ein slik benk var innlag 1.20 - 1.30 m. lang, med litt hol noko utpå eine enden. I dette holet sette dei ned ei vedskia, ho var smidd til som ein tapp so ho gikk ned. Forv enden av skia var flat, og høveleg i skia bora dei litt hol til å leggja skavljåen i. Skavoren sette seg i smstereves beken, lagde skavljåen i holet i skia, og skov so småskav. Når lag skavljåen på plass, det var lett å skava. Det som brøtta mest i skavingi var å halda skavljåen på plass når ein berre heldt skavljåen altit noko. Når ein skov herjå ved så ein sine enden i sagekrakken, herjåveden drag ein so altmed venstre sida etterkross det var ferdigskave. Men for at herjåvedstykket då skuede liggja på plass under skavingi måtte ein halda det mellom venstre sida og venstre lovel. Var der ein høveleg stor tunge, eller eit gammalt mennekti i hieblyden, so skuede dei halda i. Denne sat på ein krakk,

og heldt herjivedstykket, so det låg som skavoren
 vilde. Tjukkare kuller var stundom skorne i al-
 ringas, skavoren tok disse i fangel, skov so kalve
 kullene, smudde so kullene og skov til kulari. Eldre
 lagde dei kullene i sagstrakken og skov han, ein
 nokre ting kulle låg godt under skaving i ein ringen
 heldt i. På stad skavoren under arbeidet.

Skuren ein heldt skavljæren alltid var kalla skakhal.
 Pinner end hol i, som stad i skavbenken trille og skakhal.

Når dei skov herjaved sette dei jämley eitt skaft på
 andre enden av skavljæren. Dette bruka dei og nås
 dei skov høveleg store kuller. Dette skaffe sløyte dei
 so av att, nås dei skov småskav.

Når dei hoyde skavkjeppos, måtte disse hoggart
 so keine råd var. Dei hoyde skavkjeppen av der
 skavveden var krakitt, eldre altmed kviklos.
 Skavkjeppane var soleis ikke jämlange, men
 dei var best å skava.

Botten som var skava av kallest klokke, skav-
 klokke, fl. skavlokke, skavlokken

Skorne kjeppos var skjivel, skjivla, skjivlane, skjiv-
 lalad, skjivlafang, skjivlaskille, same sagde
 skjivlaskille.

Var det ein flink skavar, so skov han tinnut og fint
 skav, klokke var tinnu og mjukt. Ein som "leita
 stor", skov nok snarare, men beirti et blett ikke
 det harde, kjukke skavet so godt, som det tinnu og
 mjuke. Ein rett flink skavar kunde og skava
 fint, og enno skava likernast som ein som skov
 hardt skav. Best var det tinnu ein tok litt av
 veden med i skavet. Vel av veden, som var att-
 med det inske av skavet, var helde for vel so god-
 smakende som sjalve skavet. Vel var helde for
 ein tinnu å skava godt. Tinnu lærde aldri

á skava gott, þu skov so ljúkku, þar þa blakka
at þeiski vilde lita sta skaut. Auðr skov so
fiut at þeiski á skaut til Eisske blakka.

Þjvölane vor lagde i ladi skytja. Þu vor gissat
nár þei þunde fá velja seg god baksteved or eit
skjvölalad. Þjvölskúbbane vor klajude og
lagde ilag med þeu auðr skievden.

Þau þeu voru mytla til for, sume ár mytja og
sume ár mindr, heilt til ettr 1940. Þeu heit det
þá og gár þom no 2-3 Eisske ári, so vest det
snart þere ei þegn, heila skavingi. Orsaki s
heit mindr arbeiddhjelp.

